

Presse og Information

Den Europæiske Unions Domstol
PRESSEMEDDELELSE NR. 228/2021
Luxembourg den 21. december 2021

Dom i sag C-497/20
Randstad Italia

EU-retten er ikke til hinder for, at den øverste domstol i en medlemsstats retsorden ikke kan ophæve en dom afsagt under tilsidesættelse af EU-retten af denne medlemsstats øverste domstol i forvaltningsretlige sager

Dette berørte imidlertid ikke muligheden for personer, som har lidt skade som følge af en sådan tilsidesættelse, for at fremsætte krav om erstatning fra den pågældende medlemsstat

Azienda USL Valle d'Aosta (den lokale sundhedsmyndighed for regionen Valle d'Aosta, Italien) indledte en procedure for indgåelse af en offentlig kontrakt for at udvælge et vikarbureau med henblik på midlertidig tilrådgivningsstilling af personale. Randstad Italia SpA (herefter »Randstad«) var blandt de tilbudsgivere, der deltog i denne udbudsprocedure. Efter vurderingen af de tekniske bud blev Randstad udelukket med den begrundelse, at virksomhedens bud havde opnået et lavere antal point end det, der svarede til minimumstærsklen.

Randstad anlagde sag ved den kompetente domstol i forvaltningsretlige sager i første instans, hvorved denne virksomhed anfægtede dels sin udelukkelse fra udbudsproceduren, dels lovligheden af denne procedure. Sagen blev antaget til realitetsbehandling, men Randstad fik ikke medhold. Under appelsagen fandt Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager, Italien) imidlertid, at anbringenderne med henblik på at anfægte procedurens lovlighed burde have været afvist, idet Randstad ikke havde kompetence til at gøre disse anbringender gældende. Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) ændrede således på dette punkt dommen afsagt i første instans. Randstad iværksatte anke af denne dom ved Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol, Italien). Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) fremhævede med hensyn til realiteten, at Consiglio di Statos (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) afvisning af at undersøge anbringenderne om, at udbudsproceduren var ulovlig, var i strid med adgangen til effektive retsmidler som omhandlet i EU-retten. Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) bemærkede imidlertid, at italiensk forfatningsret¹, som fortolket af Corte costituzionale (forfatningsdomstol, Italien)², krævede, at en sådan anke skulle afvises. Det forholdt sig dermed således, at **der kun kunne iværksættes kassationsanke til prøvelse af afgørelser truffet af Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) for så vidt angår kompetencespørgsmål**, mens Randstads anke i den foreliggende sag var støttet på et anbringende om tilsidesættelse af EU-retten.

Corte suprema di cassazione (kassationsdomstol) besluttede på denne baggrund at forelægge sagen for Domstolen med henblik på i det væsentlige at afklare, om EU-retten³ var til hinder for en bestemmelse i national ret, som ifølge national retspraksis ikke gav borgeren mulighed for inden for rammerne af en kassationsanke for Cour de cassation (kassationsdomstol) at anfægte foreneligheden med EU-retten af en dom afsagt af den øverste domstol i forvaltningsretlige sager.

1 Artikel 111, stk. 8, i den italienske forfatning.

2 Dom nr. 6/2018 af 18.1.2018 om fortolkning af artikel 111, stk. 8, i den italienske forfatning.

3 Artikel 4, stk. 3, TEU, artikel 19, stk. 1, TEU og artikel 1, stk. 1 og 3, i Rådets direktiv 89/665/EØF af 21.12.1989 om samordning af love og administrative bestemmelser vedrørende anvendelsen af klageprocedurerne i forbindelse med indgåelse af offentlige indkøbs- samt bygge- og anlægskontrakter (EFT 1989, L 395, s. 33), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/23/EU af 26.2.2014 (EUT 2014, L 94, s. 1), sammenholdt med artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«).

Domstolens Store Afdeling fastslog, at en sådan bestemmelse var i overensstemmelse med EU-retten.

Domstolens bemærkninger

Domstolen bemærkede, at det i mangel af EU-retlige bestemmelser på området i medfør af princippet om procesautonomi **tilkom hver enkelt medlemsstat i sin nationale retsorden at fastsætte de processuelle fremgangsmåder for adgang til domstolsprøvelse, for at sikre borgerne en effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er omfattet af EU-retten som omhandlet i artikel 19 TEU**. Det skulle imidlertid sikres, at disse fremgangsmåder ikke var mindre gunstige end i tilsvarende situationer underlagt national ret (ækvivalensprincippet), og at de i praksis ikke gjorde det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der var tillagt ved EU-retten (effektivitetsprincippet). EU-retten var således principielt ikke til hinder for, at medlemsstaterne begrænsede de anbringender, der kunne påberåbes under kassationsanker, eller underlagde disse betingelser, forudsat at disse to principper blev overholdt.

Hvad angår **ækvivalensprincippet** bemærkede Domstolen, at i den foreliggende sag var den forelæggende rets kompetence til at træffe afgørelse i ankesager til prøvelse af domme afsagt af Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) efter de samme fremgangsmåder begrænset, uanset om de var støttet på bestemmelser i national ret eller EU-retlige bestemmelser. Overholdelsen af dette princip var følgelig sikret.

Hvad angår **effektivitetsprincippet** bemærkede Domstolen, at EU-retten ikke forpligtede medlemsstaterne til at indføre andre søgsmålsmuligheder end dem, der fulgte af national ret, medmindre der ikke forelå noget retsmiddel, der gjorde det muligt at sikre overholdelsen af de rettigheder, som retssubjekterne havde i henhold til EU-retten. Forudsat at den forelæggende ret i det foreliggende tilfælde konstaterede, at der fandtes et sådant retsmiddel, hvilket umiddelbart syntes at være tilfældet, var det fuldt ud muligt for den pågældende medlemsstat ud fra et EU-retligt synspunkt at give den øverste domstol i forvaltningsretlige sager kompetence til at træffe afgørelse i sidste instans, såvel faktisk som retligt, i den omhandlede tvist og følgelig forhindre, at denne tvist hvad angår realiteten stadig kunne undersøges inden for rammerne af en kassationsanke til den øverste domstol i denne medlemsstats retsorden. Den omhandlede nationale retsregel ville således heller ikke være i strid med effektivitetsprincippet eller indeholde nogen elementer, på baggrund af hvilke det kunne konkluderes, at artikel 19, TEU var tilsidesat. Denne konklusion var ikke i strid med bestemmelserne i direktiv 89/665, som på området for indgåelse af offentlige kontrakter forpligter medlemsstaterne til at sikre adgangen til effektive retsmidler ⁴.

Domstolen bemærkede imidlertid, at henset til den adgang til effektive retsmidler, der er sikret ved dette direktiv og chartrets artikel 47, **var det med urette, at Consiglio di Stato (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) afviste Randstads søgsmål for domstolene i forvaltningsretlige sager**. Domstolen bemærkede i denne forbindelse for det første, at det var tilstrækkeligt til at antage dette søgsmål til realitetsbehandling, at der var en mulighed for, at den ordregivende myndighed i det tilfælde, hvor søgsmålet blev taget til følge, ville være foranlediget til at gentage den offentlige udbudsprocedure. For det andet kunne der i henhold til nævnte direktiv kun anlægges sag af en tilbudsgiver, som endnu ikke var endeligt udelukket fra udbudsproceduren, og udelukkelsen af en tilbudsgiver var kun endelig, hvis den var blevet meddelt tilbudsgiveren og var blevet »fundet lovlig« af en uafhængig og upartisk klageinstans ⁵.

I det foreliggende tilfælde havde Consiglio di Statos (øverste domstol i forvaltningsretlige sager) tilsidesat denne regel, for så vidt som den nævnte ret eller en anden uafhængig klageinstans hverken på det tidspunkt, hvor Randstad anlagde sag ved retten i første instans, eller på det tidspunkt, hvor denne traf afgørelse, havde fastslået, at udbudskomiteéns afgørelse om at udelukke denne tilbudsgiver fra proceduren var lovlig.

⁴ Artikel 1, stk. 1 og 3, i direktiv 89/665.

⁵ Artikel 2a, stk. 2, i direktiv 89/665, fortolket i lyset af chartrets artikel 47.

I en situation som den, der forelå i den foreliggende sag, hvor den nationale procesret i sig selv gjorde det muligt for de berørte parter at anlægge et søgsmål ved en uafhængig og upartisk domstol og effektivt at gøre en tilsidesættelse af EU-retten og de bestemmelser i national ret, der gennemfører denne ret, gældende for denne domstol, men hvor den øverste domstol i forvaltningsretlige sager i den pågældende medlemsstat, der traf afgørelse i sidste instans, med urette underlagde dette søgsmåls antagelse til realitetsbehandling betingelser, som bevirkede, at disse berørte parter blev frataget deres ret til adgang til effektive retsmidler, **indeholdt EU-retten imidlertid ikke noget krav om, at denne medlemsstat, med henblik på at afhjælpe overtrædelsen af denne ret til adgang til effektive retsmidler, fastsatte bestemmelser om en mulighed for at iværksætte anke af sådanne afgørelser om afvisning fra den øverste domstol i forvaltningsretlige sager til den øverste domstol i denne medlemsstats retsorden.**

Endelig fremhævede Domstolen, at **denne løsning ikke berørte den mulighed, som borgere, der i givet fald havde lidt skade som følge af en tilsidesættelse af deres ret til effektive retsmidler som følge af en afgørelse truffet af en ret i sidste instans, havde for at drage den pågældende medlemsstat til ansvar**, forudsat at de betingelser, der var fastsat i EU-retten med henblik herpå, var opfyldt, navnlig betingelsen om, at tilsidesættelsen af EU-retten var tilstrækkeligt kvalificeret.

BEMÆRKNING: Gennem en præjudiciel forelæggelse kan retterne i medlemsstaterne i forbindelse med retssager, der verserer for dem, forelægge Domstolen spørgsmål vedrørende fortolkningen af EU-retten eller gyldigheden af en EU-retsakt. Domstolen træffer ikke afgørelse i den nationale retstvst. Det tilkommer den nationale ret at afgøre sagen i overensstemmelse med Domstolens afgørelse, der på tilsvarende måde er bindende for andre nationale retter i sager vedrørende en tilsvarende problemstilling.

Dette er et ikke-officielt dokument til mediernes brug og forpligter ikke Domstolen.

[Dommen](#) offentliggøres på webstedet CURIA på afsigelsesdagen.

Kontakt i Kontoret for Presse og Information: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127